

1979 JAN 7
MAGYAR NEMZET

92

244
Braun Róbert emlékezete

Ma volna százéves Braun Róbert. Abban az évtizedben született, amelyben a haladó gondolat igen sok magyar úttörője. És évtársa volt, más kiválóságok mellett, Dienes Valériának, Gönczi Jenőnek, Kunfi Zsigmondnak, Szende Pálnak, Varga Jenőnek.

Tanárnak készült, Lippán, majd Marosvásárhelyen tanított kereskedelmi iskolában. Pedagógiai pályája azonban viszonylag hamar lezárult; 1911—1918-ig Szabó Ervin helyettese, a Fővárosi Könyvtár aligazgatója. A Társadalomtudományi Társaság szociográfiai szakosztályának az elnöke, egy ideig a *Huszdik Század* szerkesztője. A Károlyi-kormány idején Jászi Oszkár nemzetiségi minisztériumának a munkatársa. A Tanácsköztársaság után börtönbe került. 1920-tól a *Literatura* szerkesztője és ő szerkesztette a *Kultúra és Tudomány* című sorozatot. Henry George híveként magyarra fordította több munkáját. A *Századunk* folyóirat fõmunkatársa, hazai és külföldi lexikonok munkatársa. Tevékenységére az emigrációban élő Károlyi Mihály és köre is számított.

Szépen méltatja munkásságát halálakor a *Századunk* 1937. áprilisi—májusi számában nagyon tehetséges tanítványa, Szirtes Andor. E nekrológból is kitűnik hogy noha a harmincas években már messze nem folytatta oktatói hivatását, de mint a magyar szociográfia úttörője nem-

csak e tudomány alapjait fektette le, hanem igyekezett a mesterség fortélyaiiba beavatni azokat, akiket e munkára elhivatottnak és alkalmasnak talált.

Azok közé tartozott, akik e fortélyoknak Magyarországon a legelső között voltak alapos ismerői. Első szociográfiai írása 1908-ban jelent meg a *Huszdik Században*, „Lippa és Sansepolcro” címmel. Mint volt lippai tanár, tájékozott az ottani körülményekről és ezeket hasonlította össze egy olasz vidéki város fejlődésével, társadalomképével. A munka tehát társadalmi és kulturális egybevetés; noha Braun részletesen tárgyalja a gazdasági vonatkozású kérdéseket is, leglényegesebbnek a szociális és kulturális magatartás ábrázolását tekintette.

Hasonlóképpen a *Huszdik Században* jelent meg a Marosvásárhelyről szóló „Adatok a vidéki munkásság életéhez”, valamint „A falu lélektana” című jelentős tanulmánya. Ez utóbbi elkészítéséhez a közvetlen indítékot Prof. William Thomas levélbeli felszólítása adta, aki — kérdőíveken — az európai parasztság pszichológiájára kívánt anyagot grüiteni szociológiai összehasonlítás céljából. E tanulmányban fekteti le szociográfiai ars poeticáját, útmutatást adva a kutatóknak ahhoz, hogyan végezhetik legtárgyilagosabban a felméréseket. Braun Róbert, ahogy Szirtes írja róla,

nemcsak kimondott szociográfiaiban volt szociográfus, hanem minden alkalmat felhasználta arra, hogy az életet személyesen lássa, érzékelje, ha kellett, vállalta a kétkézi munkát is. Amerikai tanulmányútján dolgozott műhelyekben, és közvetlen tapasztalatból számolhatott be az USA társadalmáról, az ottani munkamódszerekről, szociális problémákról. Bár nem volt a szó szervezi értelmeben szociáldemokrata, megtalálta a saját felfogása szerint becsületes útját a munkássághoz: a feltörekvő osztály — mint a társadalmi haladás hordozója — életének aprólékos megfigyelését. Ennek eredménye lett az első magyar szociográfia az ipar dolgozóiról.

Egyszerű, harmonikus, a „magatartás szerény szilárd-ságával” kitűnő ember volt, aki sohasem emelte ki saját tevékenységének az értékeit, inkább azt igyekezett követőinek megmutatni: milyen munkamódszert tart a legeredményesebbnek.

Korán, 58 éves korában halt meg. Korán, mégis jókor. Megadott neki, hogy ne lássa a fasizmus térnyerését, azt, hogyan szorulnak háttérbe, hogyan győzhetnek le a humánus zászlajukra tűző eszményei. És megkímélte a sors a legrosszabbtól, ami szülői sújthat: nem érte meg a családi otthon haladó eszmevilágában nevelkedett, majd kommunista ellenállóvá lett Evelyne mártírhalálát, akit a nyilas-náci brigantik 1945 januárjában gyilkoltak meg.

(köves)